

Gemeente Amsterdam

Dienst Onderzoek en Statistiek

Discriminatie in de Amstelland gemeenten (politieregio Amsterdam- Amstelland)

Projectnummer: 10155

In opdracht van: Bestuursdienst gemeente Amsterdam

Dr. Marije Baart de la Faille - Deutekom

Dr. Willem Bosveld

Oudezijds Voorburgwal 300

1012 GL Amsterdam

Telefoon 020 251 0406

m.baart@os.amsterdam.nl

Postbus 658

1000 AR Amsterdam

Fax 020 251 0444

www.os.amsterdam.nl

Amsterdam, november 2010

Inhoud

Samenvatting en conclusie	5
Inleiding	7
Doelgroep	7
Leeswijzer	8
1 Voorkomen discriminatie	9
Hoeveel mensen geven aan zich gediscrimineerd te voelen?	9
Mijden van plekken en situaties	9
2 Redenen en aard discriminatie	11
Redenen discriminatie	11
Aard van de discriminatie	13
3 Waar en door wie vindt de discriminatie plaats?	15
4 Actie naar aanleiding van discriminatie	17
Redenen om geen actie te ondernemen na discriminatie	18
5 Imago bevolkingsgroepen	21

Samenvatting en conclusie

O+S is gevraagd onderzoek te doen naar discriminatie in Amsterdam en de Amstelland gemeenten (politieregio Amsterdam-Amstelland). Vragen waar we antwoord op wilden hebben waren:

- Hoe vaak komt discriminatie voor?
- Om welke redenen?
- Wat is de aard van de discriminatie?
- Waar en door wie vindt het plaats?
- Hebben mensen discriminatie gemeld of aangegeven?
- Wat is het beeld van mensen over verschillende bevolkingsgroepen?

Discriminatie wordt minder gerapporteerd in de regiogemeenten (14%) dan in Amsterdam (21%). Dit wordt grotendeels veroorzaakt door het grotere aandeel mensen van allochtone afkomst in Amsterdam. Het is namelijk bekend dat over het algemeen mensen van allochtone afkomst zich vaker gediscrimineerd voelen dan autochtonen. Wanneer we binnen de etnische groepen kijken blijkt dat in de regio mensen van Marokkaanse afkomst zich vaker gediscrimineerd voelen dan in Amsterdam (54% en 38%). Aan de andere kant blijkt dat autochtonen in Amsterdam juist vaker aangegeven gediscrimineerd te worden dan in de regio (13% en 9%).

In zowel de Amstelland gemeenten als in Amsterdam zijn de meest genoemde redenen voor discriminatie etnische afkomst en godsdienst.

In Amsterdam wordt er het vaakst gediscrimineerd door middel van beledigingen, dit komt in de Amstelland gemeenten duidelijk minder voor (respectievelijk 43% en 24%). In de regio rapporteren de meeste mensen meer een gevoel van discriminatie dan een concrete discriminerende actie.

Zowel in Amsterdam als in de regio heeft een kwart van de mensen die aangaven zich in de afgelopen twaalf maanden gediscrimineerd te hebben gevoeld actie ondernomen. En van deze groep mensen heeft ruim twintig procent een daadwerkelijke melding gedaan via politie of MRDA. Van elke discriminatieactie in de Amsterdam en in regio komt dus grofweg één op de twintig in de discriminatiestatistieken terecht. De meest gehoorde reden om geen actie te ondernemen is dat melden niets verandert of dat de discriminatie niet ernstig genoeg was.

Bij het vergelijken van het eigen beeld van mensen uit Amsterdam en mensen uit de regio blijkt dat mensen uit de regio over alle groepen veel minder vaak een negatief beeld hebben. Het is opvallend dat terwijl mensen van Marokkaanse afkomst in de regio aangeven veel vaker gediscrimineerd te worden dan in Amsterdam het beeld over deze groep in de regio veel minder negatief is.

Inleiding

De bestuursdienst Amsterdam, meldpunt discriminatie regio Amsterdam (MDRA), politie Amsterdam-Amstelland en het Openbaar Ministerie hebben O+S gevraagd om onderzoek te doen naar discriminatie in Amsterdam en de Amstelland gemeenten (Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Ouder-Amstel en Uithoorn).

In dit rapport combineren wij de resultaten van twee verschillende onderzoeken. De gegevens over discriminatie in Amsterdam zijn afkomstig van de Amsterdamse Burgermonitor 2010. Daarnaast hebben we een apart onderzoek uitgevoerd naar discriminatie in de regiogemeenten.

In dit rapport zullen we antwoord geven op de volgende vragen:

- Hoe vaak komt discriminatie voor?
- Om welke redenen?
- Wat is de aard van de discriminatie?
- Waar en door wie vindt het plaats?
- Hebben mensen discriminatie gemeld of aangegeven?
- Wat is het beeld van mensen over verschillende bevolkingsgroepen?

We zullen de resultaten uit de regiogemeenten waar mogelijk vergelijken met de situatie in Amsterdam.

Doelgroep

In de Amsterdamse Burgermonitor zijn in april tot en met juni 2010 2650 Amsterdammers bevroegd over o.a. discriminatie. De respondenten zijn gewogen op basis van leeftijd, etnische achtergrond, geslacht en stadsdeel om zo een representatief beeld te geven van Amsterdam. In juni hebben we ook inwoners van de Amstelland gemeenten (bestaande uit Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Ouder-Amstel en Ouderkerk) bevroegd. De aantallen mensen die we per gemeente hebben benaderd zijn verschillend, rekening houdend met de inwonerstallen per gemeente (zie tabel). We hebben zowel telefonisch als face to face geïnterviewd en het bestand gewogen naar etnische afkomst om representativiteit te bewerkstelligen. In totaal hebben we 751 mensen in de Amstelland gemeenten geïnterviewd.

Aantallen enquêtes per gemeente

	totaal
Aalsmeer	140
Amstelveen	226
Amsterdam	2650
Diemen	139
Ouder-Amstel	106
Uithoorn	140
Totaal	3401

Leeswijzer

Als eerste zullen we laten zien hoeveel mensen zich in de laatste twaalf maanden gediscrimineerd hebben gevoeld. Vervolgens zullen we ingaan op de reden en de aard van de discriminatie. Ook zullen we bekijken waar en door de wie discriminatie plaats heeft gevonden. Wanneer mensen gediscrimineerd zijn kunnen ze naar aanleiding hiervan een actie ondernemen. Of mensen dit doen en wat voor soort actie dit is wordt besproken in hoofdstuk 4. In het laatste hoofdstuk gaan we in op het beeld wat mensen hebben van verschillende bevolkingsgroepen.

1 Voorkomen discriminatie

Hoeveel mensen geven aan zich gediscrimineerd te voelen?

Van alle ondervraagden in de Amstelland gemeenten gaf 14% aan in de afgelopen twaalf maanden gediscrimineerd te zijn. Mensen van Marokkaanse afkomst rapporteren het vaakst discriminatie (54%) en autochtonen het minst vaak (9%). Er bestaat geen verschil in de frequentie van gerapporteerde discriminatie tussen de verschillende gemeentes. Vergeleken met Amsterdam (21%) wordt er overall wel duidelijk minder vaak aangegeven dat men zich gediscrimineerd heeft gevoeld. Dit verschil valt grotendeels te verklaren door andere populatiekenmerken van Amsterdam en de regio. In de regio wonen veel minder allochtonen dan in Amsterdam. En juist allochtone inwoners voelen zich vaker gediscrimineerd dan autochtonen. In onderstaande tabel hebben we het percentage mensen dat zich gediscrimineerd heeft gevoeld per etnische groep vergeleken tussen Amsterdam en de regio.

Percentage dat zich gediscrimineerd voelt in de afgelopen 12 maanden, Amsterdam en regio, 2010

	Regio (n=751)	Amsterdam (n=2650)
Surinamers	26	28
Turken	25	32
Marokkanen *	54	38
overige niet-westerse allochtonen	28	42
westerse allochtonen	20	19
autochtonen *	9	13
gemiddeld *	14	21

* Significant verschil tussen regio (n=751) en Amsterdam (n=2650)

Het blijkt dat in de regio mensen van Marokkaanse afkomst vaker aangeven zich gediscrimineerd te voelen dan in Amsterdam. Uit ons onderzoek blijkt dat meer dan de helft (54%) van de Marokkaanse inwoners van een Amstelland gemeente zich in de afgelopen twaalf maanden gediscrimineerd heeft gevoeld. Deze kans ligt 16% lager voor een Marokkaanse inwoner van Amsterdam. Aan de andere kant geven autochtonen in Amsterdam juist vaker aan gediscrimineerd te worden dan in de regio.

Mijden van plekken en situaties

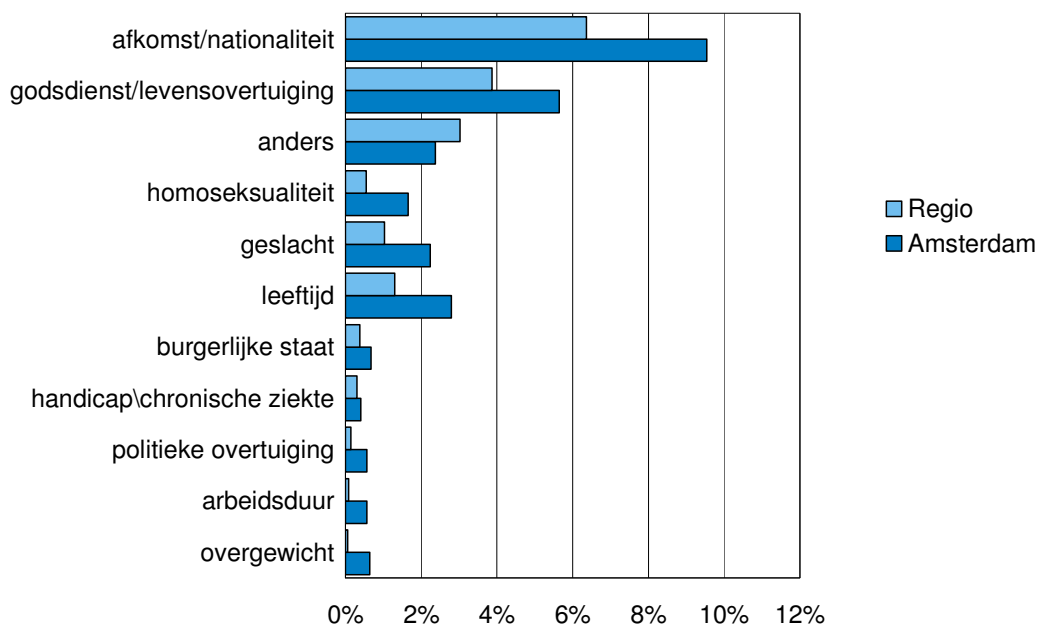
In zowel Amsterdam als de regio geven één op de twintig mensen aan bepaalde plekken te mijden om discriminatie te voorkomen. Wel mijden allochtonen vaker (12%) bepaalde plekken dan autochtonen (4%). Er bestaat geen verschil tussen mannen en vrouwen in mijdingsgedrag. Wanneer mensen plekken mijden zijn dit meestal uitgaansgelegenheden, buurten of winkels.

2 Redenen en aard discriminatie

Redenen discriminatie

De meest voorkomende redenen voor discriminatie zijn etnische afkomst of nationaliteit en godsdienst of levensovertuiging (zie onderstaand figuur). Dit is niet anders dan in Amsterdam. Over de hele linie komen alle redenen minder voor in de Amstelland gemeenten vergeleken met Amsterdam. Dit is ook niet verrassend gezien het verschil in totaal gerapporteerde discriminatie (zie vorige hoofdstuk: 14% regio; 21% Amsterdam).

Redenen discriminatie (percentage van alle ondervraagden), regio(n=751) en Amsterdam (n=2650), 2010

In onderstaande tabel staan de redenen van discriminatie afgezet tegen de etnische afkomst.

Redenen discriminatie per etnische groep, regio (n=751), 2010 (procenten)

	etnische afkomst	godsdienst	nationaliteit	leeftijd	geslacht
Surinamers	14%	6%	3%	0%	6%
Turken	9%	11%	4%	0%	0%
Marokkanen	29%	22%	3%	3%	0%
overige niet-westerse allochtonen	19%	7%	2%	0%	0%
westerse allochtonen	12%	3%	1%	1%	1%
autochtonen	2%	3%	0%	1%	1%

Deze tabel gaat over alle inwoners van de Amstelland gemeenten. Dus een Marokkaanse inwoner van Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Ouder-Amstel of Uithoorn heeft een kans van 29% dat hij of zij zich in het afgelopen jaar gediscrimineerd heeft gevoeld op basis van etnische afkomst. Bij een autochtone inwoner is deze kans slechts 2%. Hieronder staat een vergelijkbare tabel weergegeven maar dan voor de Amsterdamse situatie.

Redenen discriminatie per etnische groep, Amsterdam (n=2650), 2010 (procenten)

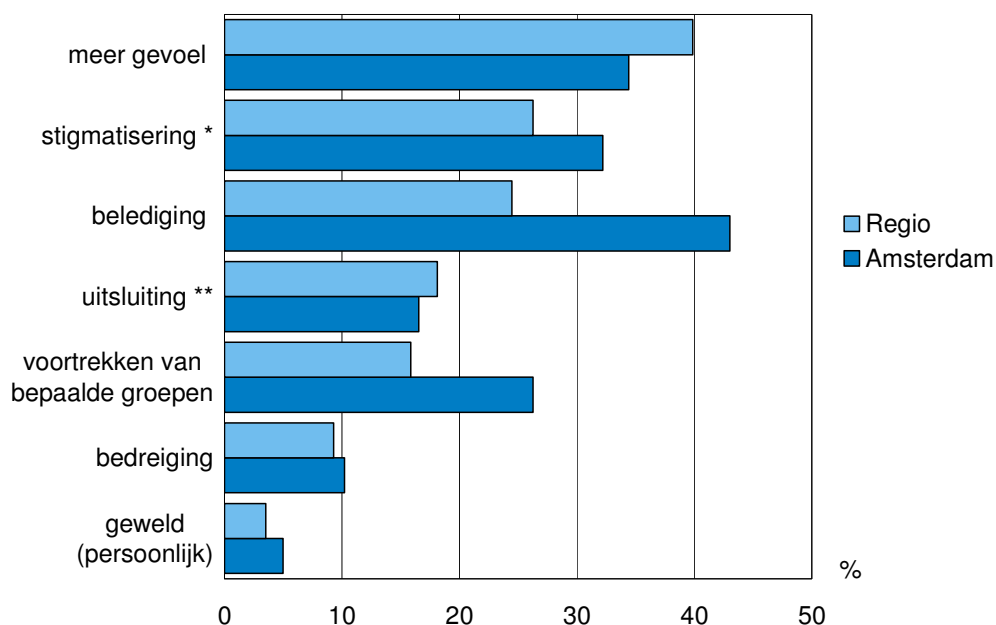
	etnische afkomst	godsdienst	nationaliteit	leeftijd	geslacht
Surinamers	18%	4%	4%	3%	2%
Turken	19%	11%	6%	1%	1%
Marokkanen	23%	17%	7%	3%	1%
overige niet-westerse allochtonen	22%	12%	7%	4%	2%
westerse allochtonen	7%	5%	4%	2%	3%
autochtonen	2%	3%	2%	3%	2%

Door het vergelijken van beide tabellen kunnen we de eerder geconstateerde verschillen in het voorkomen van discriminatie tussen mensen van Marokkaanse afkomst en autochtonen verder verklaren. We zien dat discriminatie op grond van zowel etnische afkomst als godsdienst bij Marokkaanse inwoners vaker voorkomt in de regio dan in Amsterdam.

Aard van de discriminatie

Mensen verstaan veel verschillende dingen onder discriminatie. Daarom hebben wij ook gevraagd naar de aard van de discriminatie. Het blijkt dat de meeste mensen in de regio meer een gevoel rapporteren dan een concrete discriminerende actie. In Amsterdam wordt juist een belediging het meest genoemd, gevolgd door 'meer een gevoel'. In de Amstelland gemeenten komt belediging duidelijk minder voor dan in Amsterdam. We kunnen dit niet direct verklaren, maar we kunnen ons voorstellen dat dit gezien kan worden als een verschil van stad versus regio. In de grote stad zijn de mensen toch vaak wat mondiger en uiten zich eerder. Dit kan er toe leiden dat mensen eerder hun mening geven en daarmee anderen beledigen.

Aard van gerapporteerde discriminatie, regio en Amsterdam (procenten)

*bijvoorbeeld in de media

** bijvoorbeeld afgewezen, niet binnen mogen

3 Waar en door wie vindt de discriminatie plaats?

De discriminatie die gerapporteerd is, vindt meestal in de eigen gemeente plaats. Ook wordt vaak aangegeven dat de discriminatie in Amsterdam heeft plaats gevonden of in een andere Amstelland gemeente (zie tabel).

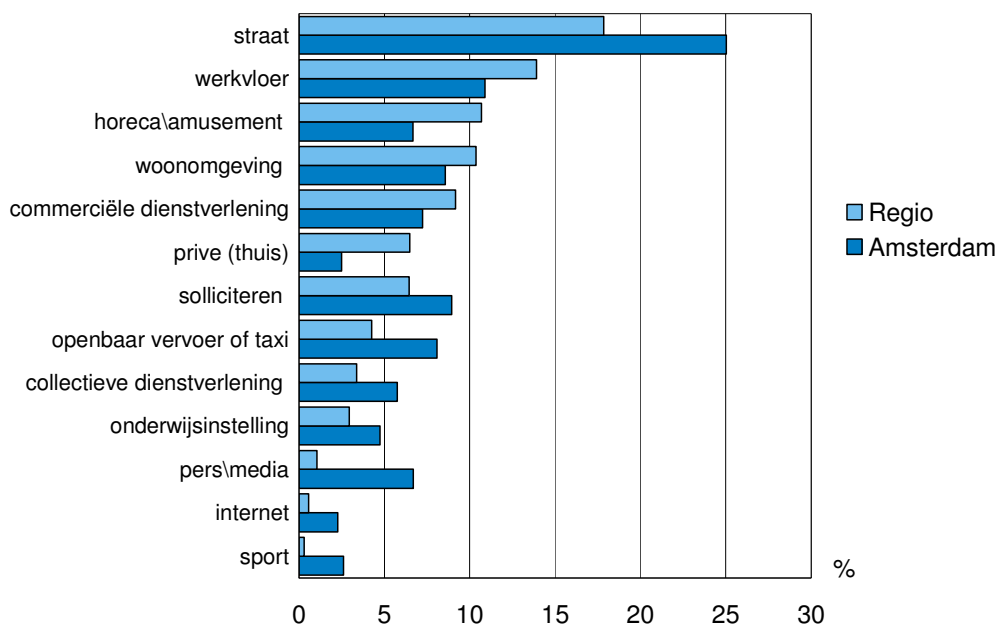
Plaats waar discriminatie heeft plaatsgevonden per Amstelland gemeente, 2010 (procenten)

	eigen gemeente	Amsterdam	andere Amstelland gemeente	elders
Aalsmeer	65	15	10	5
Amstelveen	65	33	0	10
Amsterdam*				
Diemen	73	32	0	0
Ouder-Amstel	50	50	10	10
Uithoorn	100	0	0	0

Percentages tellen niet altijd op tot 100% aangezien mensen meer dan één plaats konden aangeven

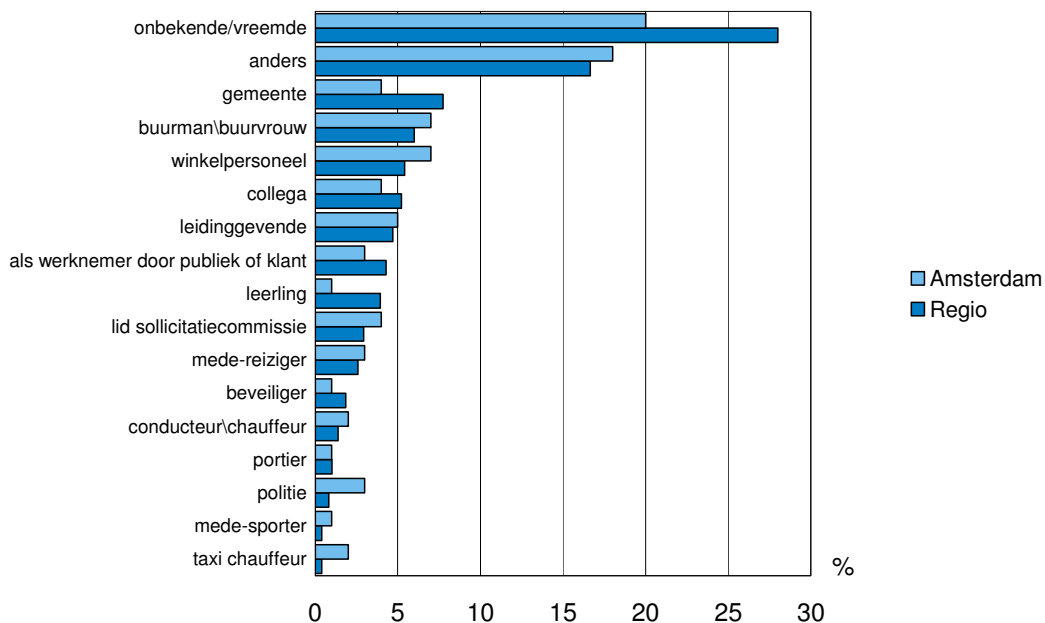
*In de Amsterdamse Burgermonitor is de plaats niet gevraagd, maar er mag aangenomen worden dat de eventuele discriminatie voornamelijk in de hoofdstad zelf plaats vindt.

Locatie van discriminatie, regio (n=103) Amsterdam (n=558), 2010 (procenten)

Uit bovenstaande figuur blijkt verder dat discriminatie vooral op straat plaats vindt. Wel komt discriminatie op straat relatief minder vaak voor in de Amstelland gemeenten dan in Amsterdam. In de meeste gevallen wordt aangegeven dat men zich gediscrimineerd heeft gevoeld door een vreemde of een onbekende (zie onderstaande figuur).

Wie discrimineert, regio (n=103) Amsterdam (n=558), 2010, (procenten)

Dit gegeven is interessant in het licht van de discussies die er in de media zijn geweest over onder andere discriminatie door conducteurs of chauffeurs in openbaar vervoer of door portiers in het uitgaansleven. Deze vormen van discriminatie worden wel gemeld maar slechts zeer weinig. Wanneer het gebeurt krijgt dit echter wel veel aandacht en kan het probleem daarom groter lijken dan het is.

4 Actie naar aanleiding van discriminatie

Van de mensen (n=103) in de regio gemeenten die aangaven zich in de afgelopen twaalf maanden gediscrimineerd te hebben gevoeld heeft een kwart een actie ondernomen (drie procent van alle ondervraagden). Er bestaat geen verschil in mate van ondernomen actie tussen mensen van verschillende etnische afkomst, leeftijd of geslacht.

Ondernomen actie na discriminatie, regio (n=23) en Amsterdam (n=118), 2010 (n (%))

	regio	Amsterdam
erover gesproken met mensen in mijn omgeving	9 (37%)	39 (33%)
mensen zelf aangesproken	2 (9%)	39 (33%)
gemeld of klacht ingediend bij de organisatie/locatie of instantie waar het voorval zich afspeelde	3 (14%)	20 (17%)
anders	4 (17%)	25 (21%)
gemeld of aangifte gedaan bij de politie	4 (17%)	13 (11%)
gemeld bij Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam (MDRA)	0 (0%)	11 (9%)
gemeld bij Meldpunt Discriminatie Internet	1 (6%)	2 (2%)
klacht ingediend bij andere onafhankelijke instantie - b.v. Ombudsman of Commissie voor de politiekachten (voor klachten tegen politieoptreden)	0 (0%)	1 (1%)
gemeld (sms gestuurd) bij Panel Deurbeleid	0 (0%)	0 (0%)
gemeld bij een andere instantie (bijvoorbeeld COC)	0 (0%)	0 (0%)

Van deze kwart heeft ruim twintig procent een daadwerkelijke melding gedaan (via politie of het MDRA). Van elke discriminatieactie in de regio komt dus grofweg één op de twintig in de discriminatiestatistieken terecht. Dit is vergelijkbaar met de Amsterdamse situatie en met landelijke cijfers¹. Het is opvallend dat in Amsterdam heel vaak wordt aangegeven dat men zelf de daders heeft aangesproken, in de regio komt dit duidelijk minder voor (respectievelijk 33% en 9%).

In Amsterdam² lijkt de kans op actie van het slachtoffer naar aanleiding van de discriminatie toe te nemen met de ernst van de discriminatie. Wanneer mensen aangeven dat de aard van de discriminatie meer een gevoel was dan dat er echt iets gebeurde neemt maar 16% actie, dit loopt op tot 44% voor bedreiging en geweld. De helft van de Amsterdammers die aangeven discriminatie met persoonlijk geweld te hebben meegemaakt hebben hiervan aangifte gedaan bij de politie. Van de

¹Boog, I., Dinsbach, W., van Donselaar, J. en Rodrigues, P.R.: Monitor rassendiscriminatie. Landelijk expertisecentrum van Art.1, Anne Frank Stichting, Universiteit Leiden, 2009.

² Voor de regiogemeenten kan dit niet nader onderzocht worden door de beperkte aantallen

Amsterdammers die bedreiging hebben meegemaakt heeft ruim een kwart aangifte bij de politie gedaan. Meldingen bij het MDRA (n=11) betroffen voornamelijk ervaringen van belediging (36%) en uitsluiting (36%). Aangiftes bij de politie (n=13) betroffen voornamelijk persoonlijk geweld (39%), belediging en bedreiging (23%).

Het is interessant om onze resultaten betreffende de frequentie van het melden van discriminatie bij het MDRA te vergelijken met de daadwerkelijke meldingen. Volgens het jaarverslag van 2009 van het meldpunt³ zijn er 11,5 meldingen per 10.000 volwassen inwoners (Amsterdam en regio opgeteld) binnengekomen. Met onze resultaten zouden we er iets minder dan 40 per 10.000 volwassen inwoners per jaar kunnen verwachten. Ons onderzoek blijkt dus het aantal meldingen te overschatten. Deze overschatting is in lijn met onderzoek naar criminaliteit en aangifte bereidheid. Ook in dergelijk onderzoek volgt uit surveyonderzoek een overschatting van de hoeveelheid aangiftes bij de politie ten opzichte van de politiecijfers zelf⁴. Dit fenomeen kan verklaard worden doordat slachtoffers door de doorgaans grote indruk (impact) die dergelijke gebeurtenissen hebben, ten onrechte gebeurtenissen uit een verder verleden zich herinneren als nog in de bestreken periode vallend ("forward telescoping"). Ook is het mogelijk dat zij voorvallen die hun huisgenoten hebben meegemaakt rapporteren. Tenslotte kan het zo zijn dan mensen denken dat ze de discriminatie gemeld hebben maar dat dit niet zo is geregistreerd door het meldpunt. In sommige gevallen heeft het meldpunt dit bijvoorbeeld gezien als informatievraag.

Redenen om geen actie te ondernemen na discriminatie

De meest gehoorde reden om geen actie naar aanleiding van de discriminatie te ondernemen is dat melden niets verandert of dat de discriminatie niet ernstig genoeg was (zie tabel).

Redenen om geen actie te ondernemen, regio (n=73) en Amsterdam (n=348), 2010 (procenten)

	regio	Amsterdam
melden verandert niets	43	41
discriminatie was niet ernstig genoeg	16	28
anders	16	13
teveel moeite	14	18
wist niet dat het kon	7	4
wil het zo snel mogelijk vergeten	6	7
discriminatie niet strafbaar/bewijsbaar	3	9
uit angst	3	4
dader kan niet gevonden worden	1	2
uit schaamte	0	1

De meeste mensen lijken wel te weten dat het mogelijk is om discriminatie te melden. Dit blijkt ook uit het feit dat ruim de helft (51%) van alle ondervraagden weet waar

³ <http://www.mdra.nl/sites/default/files/09%20jaarverslag%20def2.pdf>

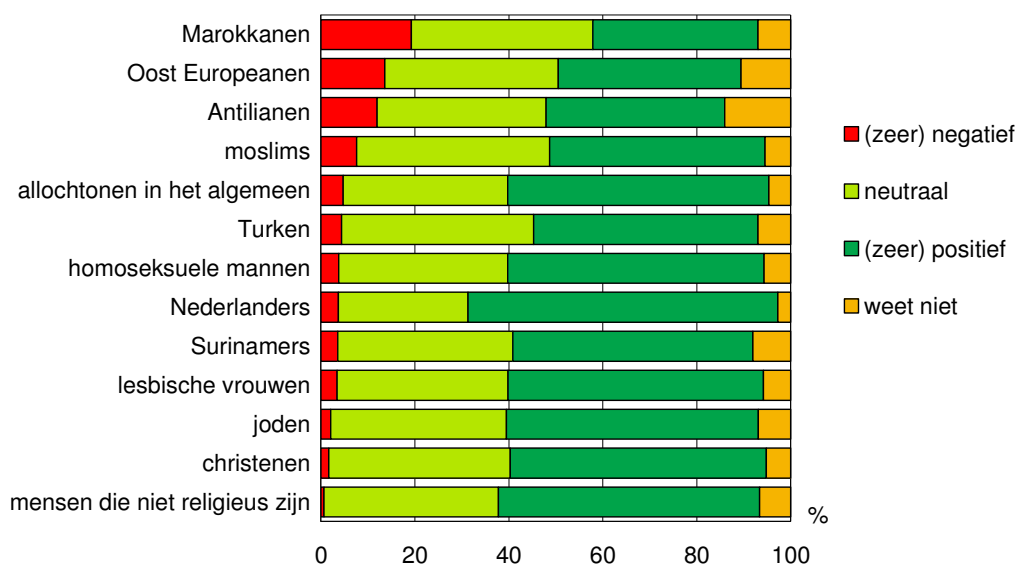
⁴ Aangeven aan te geven?, Henk Eiffers & Margit Averdijk, Rapport NSCR 2007/5

discriminatie gemeld kan worden (men noemt bijvoorbeeld politie of MDRA). Wel weten autochtonen (55%) dit aanmerkelijk vaker dan allochtonen (38%).

5 Imago bevolkingsgroepen

Het minst positieve beeld hebben mensen uit de Amstelland gemeenten over stadsgenoten met een Marokkaanse achtergrond (19% negatief, zie figuur).

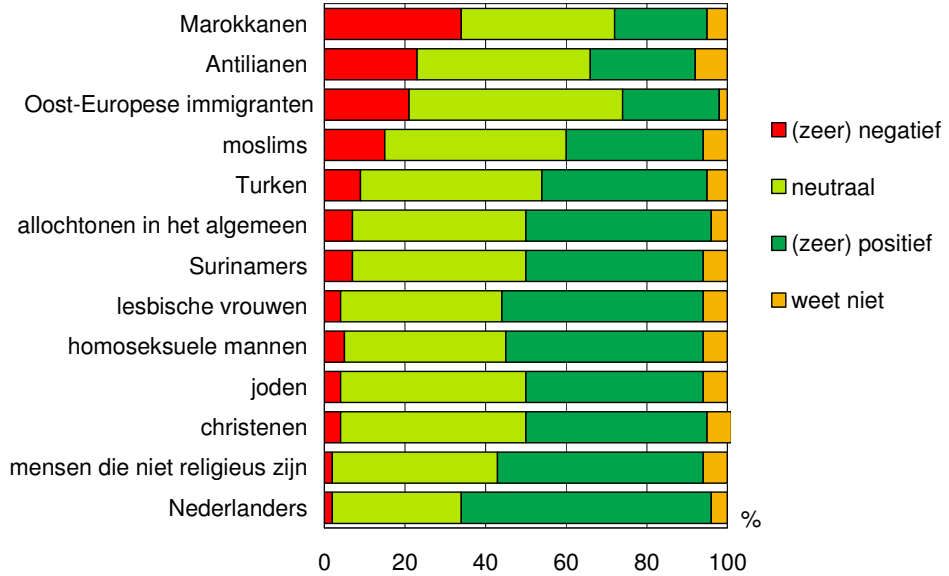
Hoe denkt u over onderstaande bevolkingsgroepen, regio (n=751), 2010 (procenten)

Er bestaat geen duidelijk verschil in beeld tussen de verschillende regio gemeentes. Wel zijn er verschillen in het beeld tussen verschillende groepen. Het blijkt dat autochtonen duidelijk negatiever zijn dan allochtonen wanneer het gaat om Marokkanen. Ruim een vijfde (21%) van de autochtonen heeft een negatief beeld over Marokkanen en dit is 14% voor allochtonen. Het beeld van mensen van Marokkaanse afkomst over homoseksuelen en lesbische vrouwen is veel negatiever dan bij andere groepen. Van de mensen van Marokkaanse afkomst heeft ruim 15% een negatief beeld over deze groepen en dit ligt rond de 2% voor autochtonen en westerse allochtonen.

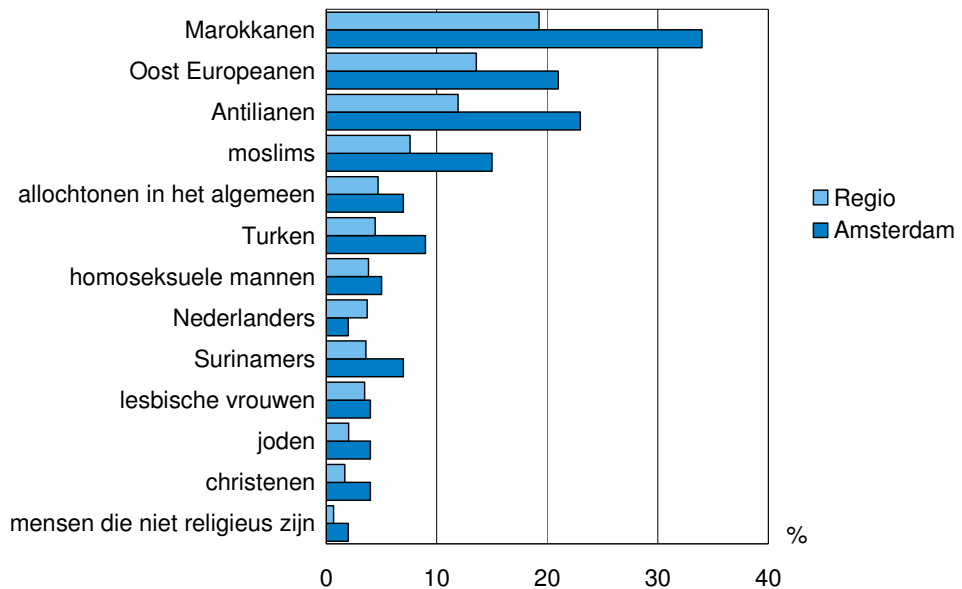
Een zelfde beeld bestaat voor de inwoners van Amsterdam (zie volgende figuur). Ook zij hebben het meest frequent een negatief beeld over Marokkaanse Amsterdammers.

Hoe denkt u over onderstaande bevolkingsgroepen, Amsterdam (n=2650), 2010 (procenten)

Wel zijn er verschillen tussen de mate waarin inwoners van de regio en Amsterdammers een negatief beeld hebben. In onderstaande figuur hebben we het percentage 'negatief beeld' over verschillende groepen vergeleken voor Amsterdam en de regio.

Percentage mensen dat negatief denkt over onderstaande bevolkingsgroepen, regio(n=751) en Amsterdam (2650), 2010 (procenten)

In de vorige figuur vallen enkele dingen op. Ten eerste geldt dat in zowel de regiogemeenten als in Amsterdam het beeld over Marokkanen het meest negatief is. Ten tweede is er ondanks deze overeenkomst wel een opvallend verschil. Marokkanen voelen zich minder vaak gediscrimineerd (zoals eerder beschreven) in Amsterdam dan in de regio, terwijl het beeld over deze groep juist in Amsterdam negatiever is.

Een mogelijk verklaring voor deze ogenschijnlijke tegenstelling heeft te maken met de grootte van de groep in de twee gebieden. In Amsterdam wonen relatief veel Marokkanen en is de kans groot dat andere Amsterdammers hen tegenkomen. Dat, in combinatie met de negatieve berichtgeving en interpretaties over bijvoorbeeld daders van overvallen, maakt dat er veel mogelijkheden tot bevestiging van dat negatieve beeld zijn. Uit de sociale psychologie (zie o.a. Bosveld en Koomen, 1991⁵) weten we dat als een stereotype over een groep negatief is, ook ambigue (neutraal) gedrag makkelijk als negatief wordt geïnterpreteerd. Een groep Marokkaanse jongens in de Kalverstraat leidt bij veel mensen tot een negatiever gevoel dan een even grote groep autochtone jongeren, ongeacht hun gedrag. Hoe groter vervolgens de kans dat iemand een lid van die groep tegenkomt des te groter de kans dat het stereotype wordt geactiveerd. Uitzonderingen die men tegenkomt worden makkelijk als individuele 'gevallen' beschouwd die daarom weinig invloed op het negatieve beeld hebben.

Aan de ander kant beschermt het feit dat men met 'meer' is, mogelijk tegen ervaringen van discriminatie. Een VMBO waar een groot deel van de leerlingen allochtoon (en deels Marokkaans is) zal meer bescherming bieden dan wanneer de groep allochtone leerlingen klein is men zich meer bijzonder voelt.

⁵ Bosveld, W. & Koomen, W. 1991. Context effecten in intergroepsbeoordelingen. *Gedrag en Organisatie*, 3, 185-195.